

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2006 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2005

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä huhtikuuta 2006 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2005 (K 4/2006 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- vanhempi osastoesiupseeri Kari Aapro, puolustusministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallitusohjelman toteuttaminen

Saadun selvityksen mukaan vuoden 2005 aikana seurattiin yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta vuonna 2003 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen ja siihen liittyvän strategian toimeenpanoa, toteutettiin strategian käynnistymisen arviointi ja valmisteltiin sen päivittämistä. Kansallisessa varautumisessa lisättiin poikkihallinnollista yhteistyötä mm. perustamalla biouhkien sekä kemiallisten uhkien torjuntaan keskittyvät osaamiskeskukset. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että nämä keskuskeskukset saavuttavat täyden toimintakyvyn mahdollisimman nopeasti ja pystyvät palvelemaan tarvittaessa koko valtionhallintoa erityisesti kriisitilanteissa.

Unionimaiden keskinäisen puolustusmateriaaliyhteistyön osalta puolustusvaliokunta pitää välttämättömänä, että materiaalihankintojen unionilaajuiseen kilpailuttamiseen tähtäävään

ns. käytännesääntöjärjestelyyn osallistuvat kaikki keskeiset materiaalituottajamaat (PuVL 9/2005 vp — E 92/2005 vp). Sinänsä valiokunta pitää tervetulleena askeleena sitä, että materiaalihankintoja kilpailutetaan jatkossa vapaaehtoisuuden pohjalta unionialueella; tämä tarjoaa myös suomalaiselle puolustusmateriaaliteollisuudelle uusia markkinoita.

Puolustuspolitiikka ja hallinto

Puolustusvaliokunta toteaa, että Suomen ja lähi-alueiden vakaus on vahvistunut Euroopan unionin ja Naton laajentumisen sekä EU-integraation syventymisen kautta. Samalla kansainvälinen tilanne on yleisesti ja myös Suomen kannalta entistä haasteellisempi. Suomen turvallisuuden vaikuttavat yhä enenevässä määrin paitsi sotilaallinen, myös taloudellinen ja poliittinen kehitys globaalisti.

EU on ollut Suomen 1995 toteutuneesta jäsenyydestä lähtien maallemme tärkein kansainvälinen viitekehys. Euroopan unionissa tehdyillä

päätöksillä on turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla merkittävä vaikutus päätettäessä Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan. Kertomusvuonna keskeisiä EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevia hankkeita olivat Euroopan puolustusviraston toiminnan käynnistäminen sekä unionin taisteluosastojen kehittäminen. Puolustusvaliokunta pitää hyvänä, että Suomi on ollut mukana molemmissa hankkeissa vahvalla panoksella. Aktiivinen osallistuminen EU:n sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittämiseen on saanut paljon positiivista julkisuutta muilta unionimailta ja on tätä kautta vahvistanut myös Suomen asemaa unionissa turvallisuutta tuottavana maana. EU-yhteistyön lisäksi Suomi on jatkanut osallistumistaan Natojohtoihin operaatioihin Kosovossa ja Afganistanissa. Puolustusvaliokunta pitää hyvänä, että Suomi osallistuu tasapainoisesti eri järjestöjen toimeenpanemiin operaatioihin. Yhdistyneitä Kansakuntia voidaan tukea erityisesti EU:n taisteluosastojen kautta.

Uusien uhkakuvien myötä puolustusvoimien sotilaallisia suorituskykyjä on kyettävä käyttämään myös muiden viranomaisten tukena ei-sotilaallisten uhkien ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa sekä seurausten jälkihoidossa kotimaassa tai tarvittaessa rajojen ulkopuolella. Puolustusvaliokunta näkee tärkeänä, että puolustushallinto pystyy uusien uhkien torjunnassa tiiviiseen yhteistoimintaan eri viranomaistahojen kesken hallinnon eri tasoilla.

Puolustushallinnon kehittämistä jatkettiin valtioneuvoston vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon pohjalta. Selonteko sisälsi linjaukset puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmän uudistamiseksi ja rakennemuutoksen toteuttamiseksi sekä tukitoimintojen rationalisoinnille tilaaja-tuottajamallin mukaisesti. Puolustusministeriö on tehnyt ensimmäiset päätökset toimintojen uudelleen järjestämiseksi, ja puolustusvoimissa on alettu toteuttaa näitä linjauksia.

Sotilaallinen maanpuolustus

Saadun selvityksen mukaan puolustusvoimien kehittämisohjelmat etenivät vuonna 2005 lähes

suunnitellusti. Puolustusvoimien integroiduille tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmille on saatu luoduksi toiminta-arkkitehtuuri. Puolustushaarat jatkoivat isku- ja suorituskykyä parantavia hankkeitaan. Puolustusvoimien kansainvälisen yhteistoimintakyvyn kehittämistä jatkettiin.

Merialueella pinta- ja vedenalaisella tasolla saavutettiin tavoitetaso. Lokakuun alusta 2005 siirryttiin rakennemuutokseen liittyen keskitettyyn valvontaan, mikä valiokunnan saaman selvityksen mukaan on tilapäisesti laskenut optisen valvonnan tasoa. Merivalvonnan tavoitetaso saavutetaan vuoden 2006 kesän aikana. Ilmavalvonnan ajallinen ja alueellinen kattavuus oli hyväksyttävällä tasolla. Puolustusvaliokunta toteaa, että uskottavan puolustuskyvyn säilyttämisen näkökulmasta ajallisesti ja alueellisesti mahdollisimman kattava ilma- ja merivalvonta on puolustusvoimien keskeisiä tehtäviä, eikä tasokkaasta valvonnasta tule näin ollen tinkiä jatkosakaan.

Kertausharjoituksissa koulutettiin noin 30 500 reserviläistä (vuonna 2004 noin 37 700), ja kertausharjoitusvuorokausia kertyi noin 154 000 (vuonna 2004 noin 185 000). Puolustusvoimien vapaaehtoisissa kertausharjoituksissa koulutettiin lisäksi lähes 10 000 reserviläistä. Puolustusvaliokunta pitää erittäin huolestuttavana sitä, että vuonna 2006 — samoin kuin vuonna 2007 — reserviläisiä on arvioitu voitavan kouluttaa vain noin 5 000 henkeä, ja viittaa tässä yhteydessä hallituksen vuoden 2006 talousarviota koskevaan lausuntoonsa (PuVL 7/2005 vp — HE 119/2005 vp). Puolustusvaliokunta toteaa, että vähintään 30 000 reserviläisen vuosittainen koulutus on kestävä taso, jolla voidaan turvata uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen.

Puolustusvoimien päällystön koulutusuudistus (HE 18/2001 vp)

Eduskunta edellytti 15.5.2001, että hallitus antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen päällystön koulutusuudistuksen toteutumisesta ja erityisesti sen vaikutuksesta pätevän henkilöstön saatavuuteen siinä vaiheessa, kun uudesta järjestelmästä on saatu riittävästi kokemuksia.

Puolustusvaliokunta on käsitellyt lausumaa vuosien 2002, 2003 ja 2004 toimenpidekertomuksia koskeneissa lausunnoissaan (PuVL 1/2003 vp, PuVL 2/2004 vp, PuVL 6/2005 vp). Puolustusvaliokunta katsoo, että nyt käsiteltävänä olevan toimenpidekertomuksen selostus päällystön koulutusuudistuksesta on asianmukainen. Tämä ja aiemmin asiasta saadut selvitykset mahdollistavat lausuman poistamisen.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko (VNS 6/2004 vp — EK 35/2004 vp)

Eduskunta edellytti 21.12.2004, että puolustusvoimat toimii selonteossa määriteltyjen henkilöstön vähentämis- ja uudelleenkohdentamistavoitteiden toteuttamisessa hyvän työnantajan tavoin pitäen lähtökohtana irtisanomisten välttämistä ja minimoiden toimenpiteistä aiheutuvat haitat ja että selonteossa yksilöimättömät puolustusvoimien rationalisointitoimenpiteet tuodaan eduskunnan asianomaisten valiokuntien arvioitavaksi, kun niistä on konkreettisia esityksiä.

Puolustusvaliokunta toteaa, että lausuma on syytä säilyttää, ja viittaa yhteydessä myös Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen uudelleenorganisoinnista antamaansa lausuntoon (PuVL 3/2006 vp — MINS 4/2006 vp).

Eduskunta edellytti 21.12.2004 myös, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin erityisen suoma-

laisen puolustusteollisuuden tulevaisuutta turvaavan strategian linjaamiseksi ja että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon erillisen osion tästä asiasta.

Puolustusvaliokunta toteaa, että tämän lausuman merkitys on vain korostunut Euroopan puolustusviraston perustamisen jälkeen ja että se on syytä säilyttää.

Puolustusvoimien toiminta työnantajana (HE 199/2005 vp — EV 201/2005 vp)

Eduskunta edellytti 12.12.2005, että puolustusvoimat toimii jatkossakin hyvän työnantajan tavoin ja suhtautuu palvelussuhteen jatkoa koskeviin pyyntöihin lähtökohtaisesti myönteisesti painottaen erityisesti alle 60 prosentin eläkekeräytymän merkitystä jatkoaikaa harkittaessa.

Puolustusvaliokunta toteaa, että tämä lausuma on säilytettävä.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää perustuslakivaliokunnalle,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kauko Juhantalo /kesk
vpj. Jaakko Laakso /vas
jäs. Tarja Cronberg /vihr
Tony Halme /ps
Reijo Kallio /sd
Bjarne Kallis /kd
Saara Karhu /sd

Risto Kuisma /sd
Kalevi Lamminen /kok
Olli Nepponen /kok
Lauri Oinonen /kesk
vjäs. Lasse Hautala /kesk
Timo Seppälä /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.